

Corsendonk[®]
bier

Pater

Zacht en donker.

Agnus

Pittig en blond.

CORSENDONCA

Trimestrieel tijdschrift
13de jaargang
Nr. 3, september 1996
ISSN 0779-5785

V.u.: Roger Van Mierlo
Draaiboom 4
2360 Oud-Turnhout

Kantoor van afgifte : Oud-Turnhout

VOOR AL UW FEESTEN

ALTA RIPA

Engelstraat 6 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/45.01.01

VERZEKERINGSKANTOOR

JAN AERTS

ALLE VERZEKERINGEN

St. Antoniusstraat 20 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/42.30.92

© *CORSENDONCA* : Alle artikels overgenomen uit ons driemaandelijks tijdschrift moeten de vermelding "Uit *Corsendonca*" dragen, met de jaargang, nummer, pagina en de naam van de auteur.

Illustratie omslag: Het Maria beeld op het doprsplein. Foto: Jan Sels

CORSENDONCA

Voorwoord

Terwijl voor haast iedereen de zomervakantie een verkwikkend moment van herbronning is, heeft heemkundekring "Corsendonca" zeker niet stil gezeten. Op de weide naast de Sint-Bavokerk werd er hard gezwoegd om de restanten van middeleeuwse bewoning bloot te leggen. En het archeologisch onderzoek voldeed volkomen aan onze verwachtingen. O.l.v. Rica Annaert legden de vele vrijwilligers van het Turnhoutse Sint-Pietersinstituut twee bootvormige, 11° eeuwse boerderijen bloot. Bovendien werd er een heel greppelcomplex opgegraven. Maar daarmee is dit onderzoek natuurlijk nog niet afgelopen. De netjes opgemeten en opgetekende sporen worden tijdens dit najaar nog verder bestudeerd, evenals het gevonden aardewerk. En ook de verschillende pollenmonsters die werden genomen om een idee te krijgen van de plantengroei tijdens de middeleeuwen, zullen bij het Instituut voor het Archeologisch Patrimonium te Zellik aan een diepgaande studie onderworpen worden. De definitieve resultaten worden dan ook pas in de loop van 1997 verwacht, zodat u ze kan lezen in "Oud-Turnhout en zijn verleden, deel 4", dat eind volgend jaar klaar zal zijn. Langs deze weg willen we iedereen nogmaals bedanken die aan deze onderneming zijn of haar medewerking heeft verleend. Wij hopen in ieder geval dat iedereen de kans gegrepen heeft om dit gebeuren van dichtbij mee te maken. Een opgraving wordt niet elk jaar in onze gemeente georganiseerd!

Naast al deze drukke bezigheden vindt "Corsendonca" toch nog de tijd om mee te werken aan "Toeren tussen Torens". Reserveer alvast het laatste weekend van september voor de nieuwe activiteiten van onze kring, waarover u verder in dit nummer nog meer informatie vindt.

Wim van Hout

Ontmoetingsdag voor Familiegesciedenis

De **V.V.F.-afdeling Turnhout-Malle** organiseert dit jaar de **Antwerpse Gouwdag 1996** in het Kasteel de Renesse, Lierselei 30 te Oostmalle op **zondag 6 oktober 1996** van 10.00 tot 18.00 uur, rond het thema **Genealogie zonder Grenzen**. Een ontmoetingsdag voor familiegesciedenis.

Vlaamse en Nederlandse Genealogische en Heemkundige verenigingen hebben hun deelname reeds toegezegd. Ook Corsendonca zal hieraan deelnemen. Ook **computergenealogie** krijgt haar plaats: demonstraties van verschillende genealogische programma's en bestandenconsultatie van Ariadne en Eureka. Verder zijn er een **infoshop-programma** voor beginners, **stands** van V.V.F.- en N.G.V.-afdelingen, stands van Heem- en Geschiedkundige kringen uit de Kempen en Noord-Brabant. Behalve enkele informatieve stands, kan u ook nog een **tentoonstelling** bezoeken gewijd aan het kasteel en de familie van de Renesse. **Gidsen in historische klederdracht** leiden u door het kasteel en tenslotte zijn er ook nog **videovoorstellingen** over het kasteel de Renesse en over familiekunde.

Voorinschrijving:

- gouwdag: 150 fr. /10 fl., inclusief uitgebreide infomap en onthaalkoffie
- middagmaal: 550 fr. / 30 fl.: soep, gevarieerde koude schotel, 1pils of frisdrank en koffie

voor België: storten op rekening **880-2719571-28** van V.V.F.-Turnhout-Malle te Malle

voor Nederland: storten op Postbanknr. **7388248** t.n.v. J. Vanderhaeghe te Kapellen (enkel fl.) in beide gevallen vermelden: Gouwdag 1996 aantal personen en maaltijden.

De betalingen moeten toekomen **vóór 15 september 1996**. Na deze datum kan u niet meer vooraf inschrijven. Zonder voorinschrijving betaalt u op 6 oktober 100 fr. en krijgt u enkel het programmablad.
Voor meer info: Marc Van den Cloot Tel: 03/3122654 (na 17u)

De gemeenteraad 100 jaar geleden

Als antwoord op een klacht bij de gouverneur ingediend over het niet uitvoeren van geplande werken aan de Aa en in de omgeving van het kanaal op "Heieinde" en "Schuurhoven", beslist de gemeenteraad **op 23 April 1896** om de werken uit te voeren.

De raad keurt verder het plan voor de aanleg van de weg van de St-Bavokerk naar de Draaiboom goed met 7 stemmen tegen 1, met 1 onthouding.

Het plan voor de aanleg van de weg van de St-Bavokerk naar de Draaiboom ligt opnieuw ter stemming op de gemeenteraad van **22 mei 1896**. De raad beslist ditmaal met 7 ja- tegen 2 neen-stemmen het plan uit te voeren.

Als tweede punt keurt de raad met algemeenschap van stemmen het bestek voor de aanleg van de weg tussen de kerk van Oosthoven en de steenweg naar Ravels goed.

Ook in de jaren 1890 was het keuren van vlees aan de orde. Een reeks wetten reglementeerde het afslachten en de verkoop van vlees. Om de kosten voor het keuren van vlees te dekken, werden taksen geheven. De gemeenteraad van Oud-Turnhout van **7 juli 1896** stemde een reeks nieuwe keuringstaksen:

- paarden, ezels, muilezels, 2,00- fr.
- stieren, ossen, koeien, vaarzen 1,50- fr.
- kalveren, varkens, schapen 0,50- fr.
- lammeren, geiten, speenvarkens 0,25- fr.

Hierbij komen nog de verplaatsingskosten van de keurder.

Tenslotte benoemt de gemeenteraad ook de heer De Backer tot veearts-opzichter en de heer Ant. Lerrie tot keurder.

De gemeenteraad stelt in de zitting van **15 juli 1896** vast dat tijdens het schooljaar 1896-1897 in Oud-Turnhout 344 kinderen kosteloos onderwijs zullen volgen. Deze zullen schoollopen in de gemeentelijke jongens- en meisjesscholen van het Centrum en Schoonbroek en in de aangenomen school voor jongens en meisjes in Oosthoven.

Hiervoor voorziet de gemeente op de begroting van 1897 een som van 2064,- fr.

Als enig punt op de agenda van de gemeenteraad van **29 augustus 1896** staat de goedkeuring van de aanbesteding van de weg die het centrum van Oosthoven verbindt met de "staatssteenweg" (steenweg van Turnhout naar Tilburg). De werken worden toegewezen aan de heer Wanty-Gervais uit Turnhout voor de som van 12.800 fr.

Hugo Miguet

Het dorpsplein

Oud-Turnhout heeft een driehoekig dorpsplein, een dries. Dit was typisch voor een Frankische nederzetting. Op dat dorpsplein, in de volksmond ook "de djoelen" genoemd, hebben in de loop van de jaren heel wat gebeurtenissen plaatsgehad. Zo hield de Oud-Turnhoutse Sint-Sebastiaansgilde, nadat ze in 1835 de toelating hadden gekregen dit terrein met bomen te beplanten en er een staande wip (de doelen) op te richten, haar schietingen (vandaar dat het plein later "de djoelen" werd genoemd), tal van feestelijkheden, gebeurtenissen, en kermissen hebben op het plein plaatsgevonden. Helaas is het ook getuige geweest van gruwelen en angst zoals op die bewuste dag in mei, de 14de mei 1940 om precies te zijn.

Hoeveel mensen weten nog wat er toen op die bewuste dag en avond in mei gebeurde?

Op 11 januari 1984, amper een maand voor hij overleed, vertelde Peer Janssen, één van de kroongetuigen van dit voorval, ons zijn eigen belevenissen van die avond. Later hebben ook een aantal nabestaanden van slachtoffers en andere getuigen ons bereidwillig hun herinneringen uit die periode meegedeeld.

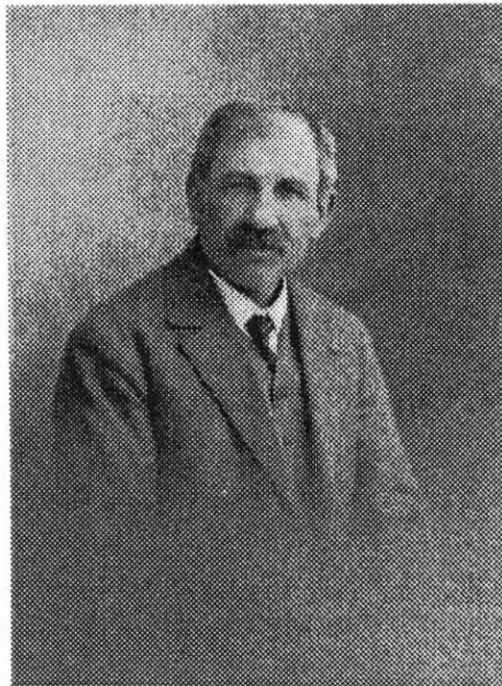
Inval in Oud-Turnhout

In de namiddag van de 14de mei trokken de Duitsers de geallieerde stellingen voorbij en rukten van Arendonk, via Oud-Turnhout, op naar Turnhout.

Uit wraak voor de tegenstand die ze ondervonden langs de vaart en deels wellicht om de overwinning te vieren, hadden de Duitsers diverse cafés en likeurwinkels te Arendonk geplun-

Joannes Poels

Florent Joosen

derd. Ze kwamen daarmee ernstig onder invloed in Oud-Turnhout aan. Bewijzen hiervan zijn terug te vinden in ooggetuigenverslagen van mensen van Oud-Turnhout, die beweerde dat de Duitse soldaten onderling slaags geraakten en een aantal van hun eigen paarden doodschoten, die ze gewoon op de weg door het dorp lieten liggen. Enkele mensen van Oud-Turnhout hebben ze dan de dag nadien begraven in een grote kuil die ze gegraven hadden op de plaats waar nu het gildehuis staat.

De plunderingen begonnen reeds op het Zwaneven; zo werd bijvoorbeeld de "Boerenschuur" (thans een kruidenierswinkel van Wens) leeggehaald. Daar hebben ze ook hun eerste slachtoffer gevonden, namelijk Louis Govaerts. Govaerts woonde in de Begijnenstraat te Turnhout waar hij een vishandel uitbaatte, Louis bezat op 't Zwaneven een tiental hectaren grond, waar hij o.a. wat dieren had staan. En zoals zijn gewoonte was, kwam Louis zijn dieren in de namiddag van 14 mei verzorgen. Frans Sels, de bloemist, zag Louis daar in de late namiddag en vroeg hem: "Louis, zijt gij niet bang, want de Duitsers zijn al in Oud-Turnhout?" "Nee", lachte Louis, "want doodschieten kunnen ze mij toch maar één keer". Een paar uur later werd de man, terwijl hij door de weide liep, koelbloedig neergeschoten. Ze hebben hem dan op een wagen gelegd en in de vaart geworpen, waar zijn lichaam een paar dagen nadien werd opgevist.

Louis Govaerts was niet de enige, want amper enkele honderden meters verder naar het centrum toe hebben ze Jan Poels, die bescherming had gezocht in zijn schuilkelder in zijn tuin, zonder aarzelen neergeschoten. Jan Poels werd geboren te Meir op 8 maart 1877, en kwam op 3 augustus 1934 te Oud-Turnhout langs de Steenweg op Mol in het huis nummer 47 wonen. Jan was cementbewerker en gehuwd met Maria Lenaerts.

De invallers trokken verder naar het centrum van het dorp terwijl ze willekeurig huizen in brand schoten.

Intussen was men ter hoogte van de magazijnen van Florent Joosen aangekomen.¹ Florent Joosen die alleen thuis was, zijn vrouw Constantia Luyckx was reed op 12 mei vertrokken, stond bekend als iemand die niet vlug bang was. Toch moet hij die bewuste namiddag van 14 mei 1940 behoorlijk onder de indruk gekomen zijn van wat hij van de Duitsers had gezien. In een boekje schreef hij namelijk nog een paar raadgevingen voor zijn vrouw en zoon: "Beste Stance en Louis, ik beleef hier zeer bange uren. Louis, luister goed naar de goede raad van uw moeder. En speculeer nooit." Hij verwachtte dus duidelijk het ergste. De invallers hadden haver en gerst voor de paarden uit het magazijn van Joosen meegenomen. Het briefje dat ze daarvoor geschreven hadden, werd later in de portefeuille van Florent gevonden. Florent had ook gemerkt dat die mannen dronken waren en dat ze onderling ruzie maakten. Dit verklaart waarschijnlijk de angst die hij doorstond. Aangenomen wordt dat hij de Duitse paarden water heeft willen geven. Of werd hij hiertoe gedwongen? In ieder geval kon die goedheid de Duitsers ook niet bekoren. De man werd immers van op zeer korte afstand onder mitrailleurvuur neergeschoten. De emmer met water, bestemd voor de paarden, stond nog naast zijn levenloze lichaam toen men hem voor zijn huis vond.

De tragedie op het dorpsplein.

Op weg naar Turnhout ondervonden de eerste Duitsers vooraan in de Otterstraat lichte tegenstand, waardoor ze rechtsomkeer

¹ Florent Joosen had langs de Steenweg op Mol een magazijn van graan en meel, waar nu Isidoor Cools woont. De familie Joosen woonde aan de overkant van de weg, een 80-tal meters verder richting centrum.

maakten, terug naar Oud-Turnhout kwamen en dan langs de Steenweg op Sevendonk trokken. De Duitsers hadden intussen de meeste mensen die nog in 't dorp waren achtergebleven uit hun huizen gezet en op 't dorpsplein samengedreven.

De families Leo Peeters en Peer Jansen woonden langs een zijstraatje van de Steenweg op Sevendonk (nu Bergske). Ze hadden zelf een schuilkelder gebouwd waar ze met twee families in konden.

...den 14de mei zen de Dutsers rond een uur of twee hier binnegekomen. Toen stonden wellie daar te kijken en we zagen ze met de velo binnekomen. En da heet dan hiel den namiddag geduurt me troepen trekken en dan zeie ze dat we uit de huize moesten, maar da was ok ne bange mens die dat zei, en toen zen wullie gaan vluchten hier over het muizepaaike lijk ze zeggen... vertelt Peer Jansen.

Toke, de vrouw van Peer Jansen², met een kindje van vier maanden, en de vrouw van Leo Peeters met vier kinderen³ zijn onmiddellijk vertrokken langs het "Muizenpaadje"⁴, dat op de Neerstraat uitgaf. Zo trokken ze naar de Schrabbers⁵ waar de boerderij stond van Lanslots, een broer van Toke. Van daaruit konden ze eventueel de bossen invluchten. Op hun vlucht moesten ze geregeld in de gracht duiken.

² Toke was de roepnaam voor de vrouw van Peer Jansen. Zij heet Maria Catharina Lanslots.

³ De familie Peeters had toen vier kinderen: een jongen van 12 jaar, een meisje van 10 jaar en twee meisjes (tweeling) van 8 jaar.

⁴ Het 'Muizenpaadje', de Hoogstraat, is een smal straatje dat een verbinding vormt tussen de Steenweg op Sevendonk (ter hoogte van het Bergske), de Neerstraat en de Steenweg op Mol.

⁵ De Schrabbers is een gebied, gelegen ter hoogte van de Schoutenhoeftstraat en de 'dreven'.

Er werd gezegd dat de Duitsers alle fietsen die ze zagen, opeisten. Men mocht dus niet met de fiets buiten komen.

Maar toen Peer Janssen en Leo Peeters nog vluchtelingen met de fiets zagen, keerden ze terug naar huis.

...en toen zen wij buiten huis gekomen, me ons velo's en een wasmand erop me klieren. En hé... toem kwame wullie daar voor de Dutsen, het vrouwvolk was er eerst weg, wullie waren te laat. Toen kwamen er een rij Dutsers te paard er neven en toen moesten wellie naar het dorp...

Peer en Leo keerden dus terug naar huis om hun fiets te gaan halen waar ze dan een wasmand opzetten omdat ze dan wat klederen konden meenemen. Terug opweg naar hun vluchtende gezinnen, stootten Leo en Peer op een groep Duitsers te paard, en werden verplicht mee te gaan naar het dorpsplein.

...en alle 5 meter was er een mee zijn geweer in aanslag hé. De soldaten te voet er neven hé, en tun zen wellie in het dorp aangekomen ja daar brachten ze ze nog steeds toe bij, ik denk dat daar wel 80 man lag, moeders mej kinnekens, oude mensen...

Langs de weg stonden om de 5 meter een Duitse soldaat met zijn geweer in aanslag, op het dorpsplein aangekomen zagen ze dat er reeds een 80 tal mensen bijeengebracht waren, moeders met kinderen, oude mensen, en men bracht er nog maar steeds bij. Op een gegeven moment moest iedereen op de grond gaan liggen en heeft men een kanon op het gemeentehuis gericht.

...en tun, ik denk dat het rond den achten gewest is, misschien wat vroeger, hemmen ze op het gemeentehuis beginnen te schieten. De kanons die stonden achter ons, wullie lagen daar juis voor. Ze hebben dan de toren van 't gemeentehuis geschoten, die viel dan in 't midden van de steenweg en toen moesten ze die eerst nog opzij leggen hé.

En toen, ik denk zo rond een uur of negen, ja het was in mei,

toen was het toch al lang licht hé... toen zen ze mej os begommen.

Op een bepaald ogenblik hoorde Peer Janssen de ene Duitser tegen de andere zeggen: "Wat doen we? Pakken we die kaalkop of die krullebol?" Hieruit blijkt duidelijk de willekeur en de waanzin waarmee men te werk ging. Ze deden dan de "krullekop" Frans Jonckers, rechtstaan. Frans Jonckers werd geboren op 13 januari 1904. Hij woonde in de Van Der Bekenlaan nr 6, was gehuwd met Theresia Melis en vader van acht minderjarige kinderen. Frans was blokkenmaker van beroep. Voor Frans stond een rij Duitse soldaten met het geweer in aanslag, maar plots kreeg hij een revolvershot in de hals. Frans zakte levenloos in elkaar. Na vader Jonckers deden ze één van zijn zonen rechtstaan. Toen die jongen onmiddellijk bewusteloos in mekaar zakte, lieten ze hem met rust.

Vervolgens sleurde ze Leo Peeters recht, die hetzelfde lot van Frans Jonckers onderging. Leo zou nog gesmeekt hebben: "Mijnheer laat me a.u.b. nog leven voor mijn vrouw en vier kinderen. De waanzin waarmee ze hun machtsvertoon tegenover deze onschuldige mensen opvoerden, kende geen grenzen. Leo Peeters werd geboren te Oud-Turnhout op 24 maart 1904 en was sigarenmaker, hij was gehuwd met Maria Broeckx.

Als volgende slachtoffer kwam Peer Janssen aan de beurt.

...en toen was ikke het... en ik was de leeste, mer mai hadden ze niet goed.

Ook Peer moest rechtstaan met de handen omhoog. Hij keek in de loop van de Duitse geweren terwijl hij plots langs achteren een revolver onder zijn oor voelde. De kogel boog af tegen zijn hersenpan. Peer zeeg neer en zag nog hoe een Duitse soldaat zich over hem heen boog om te zien of hij wel degelijk dood was. Hij voelde ook hoe een ander tegen zijn lichaam stampte en verloor dan het bewustzijn. Peer (Petrus) Janssen werd

Frans Jonckers

Leo Peeters

geboren op 6 augustus 1904 en was gehuwd met Maria Catharina Lanslots.

Wat daarna gebeurde is niet helemaal duidelijk. De volgend in de rij zou Frans Meeuw geweest zijn, Frans woonde in de Van Der Bekenlaan, recht tegenover het kappelleke, waar hij een fietswinkel had. In ieder geval Peer was de laatste die een nekschot toegediend kreeg. Plots kwam er een Duitse officier het plein opgerend en deed de slachtpartij stopzetten. Er wordt verteld dat deze officier tijdens de oorlog van 1914-1918 bij Domien Bauwens ingekwartierd zou zijn geweest, en beide mannen kenden mekaar. Domien zou geroepen hebben: "Mijnheer de officier, mag dat zo maar gebeuren? Al deze mensen zijn onschuldig." Daarop zou dan de Duitse officier naar buiten zijn gerend en het fusillieren hebben stopgezet.

Peer Janssen ontkomen

"Ja, ik heb daar dan gelegen tot 's nachts half vier." Vertelt Peer Janssen verder. "Toen ben ik opgestaan. Al de mannen die waren neergeschoten, lagen daar nog. Ik heb mijn gebuur nog even opgepakt, maar hij was dood. Dan ben ik weg gekropen en ik ben bij de Pellis, de velomaker in het dorp, binnen gekropen. Ik had de moeder nog in de deur zien staan, en ik dacht, die zullen me wel helpen. Maar daar was niemand meer in huis. En geloof me, ik kon het haast niet meer uithouden van de pijn. Dan ben ik verder gegaan. Toen ben ik langs een huis gekomen, waar men ne schuilkelder had. Ik hoorde zeggen: "t Is n'n hond!" "nee" zei een ander: "t Is ne mens!". Toen ben ik, achter de kerk, in een boerderij binnengegaan. Daar heb ik wat te drinken gevraagd, mijn bloed wat afgewassen. Dan ben ik verder gegaan, en op de Schuurhovenberg

Peer Janssen als militair in 1926

Peer Janssen en Toke Lanslots
bij hun gouden huwelijksjubileum in 1978

aangekomen. Dan ben ik bij boer Van Beek binnen gegaan, want die kende ik. Ik heb daar melk te drinken gekregen en dan ben ik weeral maar verder gegaan, op zoek naar een dokter. Onderweg vroeg ik aan de mensen of de Duitsers al in Oosthoven waren. Ze antwoordden dat ze nog niemand gezien hadden. Naar Turnhout dierf ik niet te gaan. Tenslotte kwam hij in een huis terecht op het Heieinde waar men geregeld vluchtelingen had geholpen. Iedereen sliep maar de deur stond open. Hij is daar dan in een zetel gaan zitten tot de mensen wakker werden die hem dan verzorgd en een ziekenwagen gehaald hebben, waarmee ze Peer dan naar de kliniek in de Mermansstraat werd vervoerd. Peer verbleef een zestal weken in de kliniek te Turnhout en is later nog voor onderzoek en voor controle in verband met zijn invaliditeit in het Instituut Bunge te Antwerpen geweest. Nooit heeft men de kogel uit zijn hoofd durven verwijderen.⁶

Peer Janssen overleed op 15 februari 1984 te Turnhout.

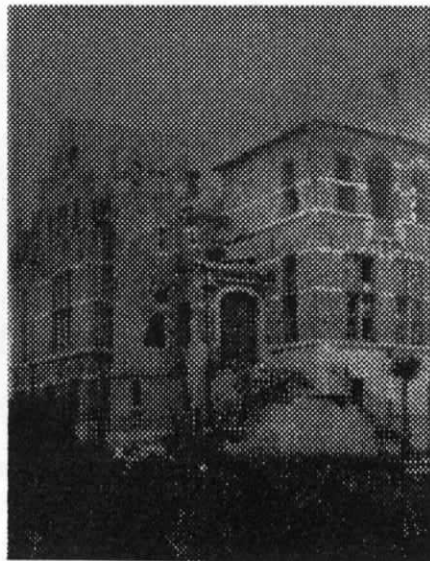
Het zoveelste onschuldige slachtoffer

Eerder werd reeds verteld dat op die bewuste avond van 14 mei 1940 op het plein voor het gemeentehuis Duitse kanonnen stonden opgesteld. Het gemeentehuis werd op die avond ook ernstig beschadigd door beschieting. De Duitsers gooiden eveneens links en rechts brandbommen zodat een aantal huizen bijna volledig uitbrandden. Zo bijvoorbeeld werd langs de Steenweg op Sevendonk het huis van de familie Leysen - Meeus in brand geschoten. Men vertelde dat een groep Duitsers, die in

⁶ De stukken van de kogel (deze was in vier stukken uiteengesprongen) zaten te dicht bij zenuwbanen, zodat het risico dat Peer zijn spraakvermogen zou verliezen en dat hij zou verlamd worden door het verwijderen van de stukken kogel te groot was.

Stina Meeus en Henri Leysen
bij hun huwelijk op 18 mei 1937

Het gemeentehuis na de
beschieting door de Duitsers

het Eigen lag, een andere groep Duitsers die langs de Steenweg op Sevendonk naar Turnhout trok, zou beschoten hebben, waardoor het huis vuur vatte.

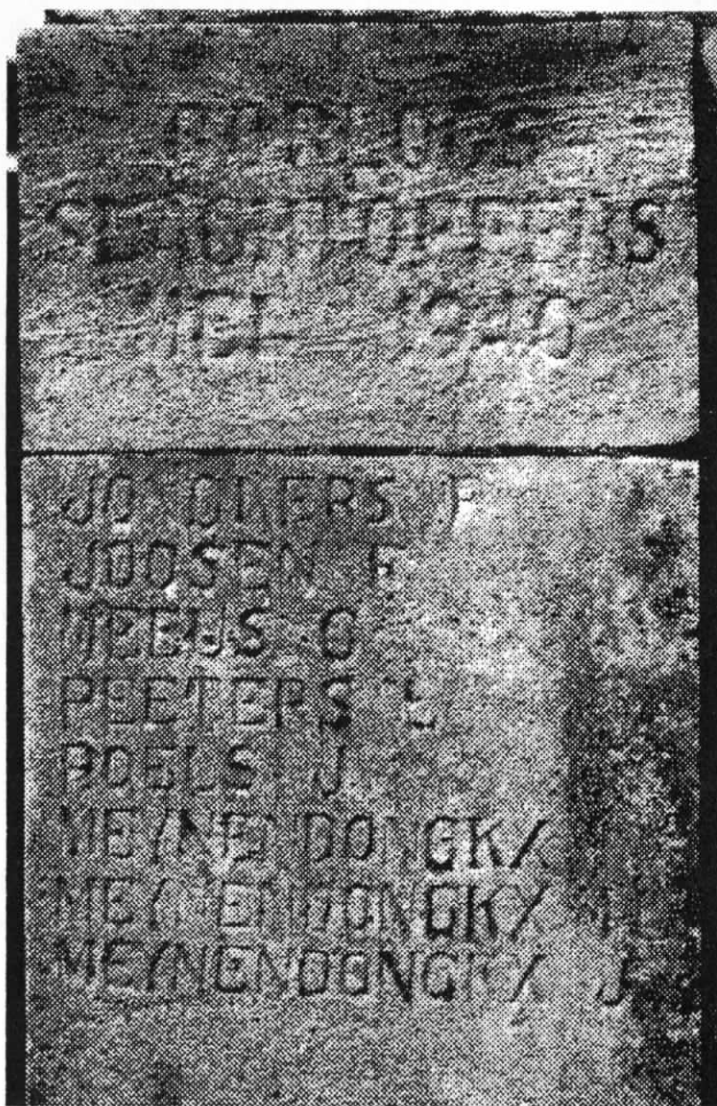
Henricus Leysen, geboren op 10 oktober 1913, was, zoals vele mannen uit Oud-Turnhout, op de vlucht. Hij verbleef in Menen bij familie en heeft dus pas bij zijn terugkomst (een paar dagen na de feiten) vernomen wat er gebeurd was.

Zijn vrouw, Christina Meeus, was op 14 mei in de namiddag bij haar vader aan de overkant van de straat. Toen Stina zag dat haar huis in brand stond, wilde ze nog vlug wat proberen te redden voor het kind. De vrouw stak de straat over met de kinderwagen en haar dochtertje van negen maanden. Naar verluidt zou een Duitse soldaat iets geroepen hebben, wat zij niet hoorde of niet verstond, waardoor ze verder liep. De Duitsers hebben Stina dan in het been geschoten. Omdat niemand durfde hulp halen in het dorp of bij een dokter is de jonge vrouw doodgebloed. Christina Meeus werd geboren op 11 februari 1918 en huwde op 18 mei 1937 met Henricus Leysen. Toen Henri vanuit Menen terug in Oud-Turnhout kwam, was zijn vrouw reeds begraven.

Het Mariabeeld

Op 21 oktober 1945 werd dan onder grote belangstelling door pastoor Floren ⁷ een gedenkteken in de vorm van een Mariabeeld ingehuldigd. Dit Mariabeeld, moeder met kind, staat op een sokkel van arduin en is gedeeltelijk omringd door een

⁷ Floren Jan Constantijn - Sint Lenaerts 14 oktober 1869 . - Sint Lenaerts 9 november 1949. Werd in 1896 onderpastoor, na het overlijden van E.H.Janssens. tot pastoor benoemd op 29 november 1917 en was pastoor van Sint Bavo tot 21 september 1947.

De namen van de slachtoffers
gebeiteld in de sokkel van het Maria beeld

halfcirkelvormig muurtje. Op de zijkant van de sokkel staan de namen vermeld van acht Oud-Turnhoutenaars die in de oorlog om het leven kwamen.

Jonckers Petrus Franciscus
 Joosen Florent Jan Godfried
 Meeus Christina Maria Josepha
 Peeters Leo Jan Maria
 Poels Joannes Franciscus
 Meynendoncks Iréne (Brussel)
 Meynendoncks Marie-Louise Joseph (Claybecq)
 Meynendoncks Jeannine Eleonore Marie (Claybecq)

Twee van hen werden geëxecuteerd, drie werden de zelfde dag elders in Oud-Turnhout neergeschoten, drie kwamen om tijdens bombardementen op 15 mei 1940 te Brussel en Claybecq. Even zag het er naar uit dat het beeld plaats zou moeten maken voor de heraanleg van het dorpsplein, en dat het een ander plaats, ergens in de gemeente zou krijgen. Gelukkig besliste de gemeenteraad, mede dankzij de inzet van Heemkundekring Corsendonca, in zitting van 8 juni 1995 dat het beeld op zijn plaats zal blijven staan.

Roger Van Mierlo

Bronnen: Oorlogsgruwelen te Oud-Turnhout, in "*Oud-Turnhout en zijn verleden deel 2*". Hugo Miquet

Genealogische dag in Noord-Brabant

Op zaterdag 21 september 1996 organiseren het Rijksarchief in Noord-Brabant en de Stichting Brabants Heem voor de tweede keer een genealogische dag in de Citadel in 's-Hertogenbosch. Deze gaat door van 10.00 tot 16.00 uur in het Rijksarchief in Noord-Brabant, Zuid-Willemsvaart 2 te 's-Hertogenbosch. Het is een dag voor iedereen die op zoek is naar gegevens over voorouders van Brabantse afkomst.

Op de genealogische markt kan u kennis maken met tal van organisaties en verenigingen, die actief zijn op het gebied van stamboom- en familieonderzoek.

Veel nieuwe standhouders zijn bereid gevonden zich op deze dag te presenteren. Sommige komen met boeken en tijdschriften, anderen met complete kaartenbakken of computerbestanden. Het Rijksarchief demonstreert het verbeterde LIAS, de nieuwe computertoegang op indexen, klappers en archieven.

Parallel aan de genealogische markt is een grote (ruil)beurs van bidprentjes, rouwadvertenties en rouwkaarten.

De hele dag worden op drie lokaties tal van lezingen gehouden rond het thema 'militaire voorouders' en genealogie. Er zijn onder andere lezingen gepland van het Centraal Bureau voor Genealogie over onderzoek naar militairen, van het Algemeen Rijksarchief over stamboeken en militieregisters, van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie en de secties militaire, maritieme en luchtvaartgeschiedenis over het doen van genealogisch onderzoek bij hun instelling.

Het Rijksarchief presenteert op deze dag zijn nieuwe

Onderzoeksgids over de defensiearchieven betreffende Noord-Brabant

Regiopolitie Brabant-Noordoost laat u kennis maken met een systeem om compositiefoto's van verdachten te maken. De signalementen van uw voorouders kunnen ook gebruikt worden. Neem deze informatie mee of zoek die in het Rijksarchief op in de Huwelijks Bijlagen.

Neem vooral ook uw eigen gegevens mee. Of vul de 'U zoekt kaartjes in'. Misschien treft u wel andere onderzoekers die waardevolle aanvullingen kunnen geven, of kunt u anderen blij maken met uw resultaten!

Het toegangsbewijs kunt u op de dag zelf aan de kassa krijgen à fl. 9,00. Komt u met de trein, volg dan de blauwe bordjes Rijksarchief. De loopafstand is circa 15 minuten.

Bij het Rijksarchief is voldoende parkeergelegenheid. Komt u met de auto, maak dan gebruik van de gratis parkeerplaatsen bij de Koning Willem I-kazerne (A-59 afslag 's-Hertogenbosch-West) of bij het Provinciehuis (A-2 afslag 's-Hertogenbosch-Zuid). Vanaf de parkeerplaatsen rijden tussen 10.00 en 18.00 uur pendelbussen. Ze vertrekken om de 10 minuten naar het centrum (uitstaphalte Wilhelmina-brug/Vugtherstraat of Parade). Vandaar volgt u de blauwe bordjes Rijksarchief. De loopafstand is circa 10 minuten. De prijs van een retourrit bedraagt fl. 2,50 per auto.

Voor meer informatie kan u telefonisch contact opnemen met het Rijksarchief. Telefoon: (0031) 73 681 85 00.

Bron: Folder Rijksarchief in Noord-Brabant en Brabants Heem.

Rudy Cornelis

Ten huize van ... Irma Van Ginneken.

Na een korte stilte vonden we voor het volgende artikel in een onze reeks ten huize van ... een prima gesprekspartner in Irma van Ginneken.

Irma werd geboren te Turnhout op 26 mei 1933, als oudste dochter van Alfons van Ginneken en Anna Hapers, in de Riststraat 10, gelegen bijna op de grens tussen Turnhout en Oud-Turnhout. Op deze plaats woont ze nu nog steeds. Alfons en Anna kregen uiteindelijk drie kinderen. Haar vader is hier in 1932 komen wonen. Toen stond er in de Werkendam enkel een villa. Alle mensen die hier woonden, werkten op het steen- of cementfabriek. Boerderijen stonden er hier niet. Ondanks het feit dat ze in Turnhout geboren werd, voelt ze zich meer verbonden met Oosthoven, een gehucht van Oud-Turnhout. Hier heeft ze ook altijd naar school gegaan, bij de Zusters van Oosthoven. Van in haar jeugd kent ze hier het reilen en zeilen en ze vind het zeer spijtig dat er hier sinds haar jeugd zoveel veranderd is. Eigenlijk kan je met je ogen dicht zien dat het de mensen zelf zijn die alles vernielen, zegt ze. Wat er van een mooi stukje groen van het noorden van Turnhout en Oud-Turnhout door de mensen gemaakt wordt. Als je vergelijkt met vroeger blijft er hiervan niets meer over. Het was hier vroeger het mooiste stukje van de streek.

Hier was er enorm veel nijverheid. Er waren de steen- en cementfabrieken. Het was hier elke dag een bedrijvigheid van jewelste en dit is nu allemaal verdwenen. Eén van de oorzaken hiervan was waarschijnlijk dat de lonen te hoog werden, alhoewel de mensen voor een hongerloontje gingen werken. Na de sluiting zijn alle cement- en steenfabrieken naar Wallonië

verhuisd. Alhoewel de bazen allemaal Walen waren en alhoewel het ook allemaal maar mensen zijn, waren het meestal de Vlamingen die het hardst moesten werken en waren het meestal de Walen die met de centen gingen lopen, nochtans waren er hier ook mensen met een groot gezin. Er moest immers toen nog 16 uur per dag gewerkt worden. In de steenoven, in de cementoven, dag en nacht, ook op zondag, want de oven moest blijven branden. Ondanks het feit dat de mensen ook niet altijd tevreden waren, werd er nooit gestaakt, toch niet op de manier zoals dit nu gebeurd. Het werk neerleggen en in Brussel gaan betogen. Alhoewel er op het cementfabriek ook wel eens een staking is uitgebroken. De surveillantanten waren het daar ook niet mee eens maar het werkvolk was zeer kwaad op hen. Uiteindelijk zijn ze dan gevlucht naar Klein-Engeland. Daar hebben ze op hooischuren gezeten totdat het hier na een tijdje weer veilig was.

Vroeger werden de mensen op een heel andere manier uitbetaald dan nu. Nabij de fabriek stond een villa, omgeven door tralies, waar de mensen één keer per week hun loon kwamen halen. Het loon werd door een kleine opening van ongeveer 10 op 15 cm naar buiten gestoken en voor de rest hadden zij geen contact met de bazen. De steenfabrieken zijn hier in 1932 stilgevallen. De CBR bestond toen nog wel dit is pas veel later stilgevallen.

Het maken van steen was vroeger veel meer handenarbeid, hoe deden de mensen dit? Op welke manier werden de stenen van de fabriek naar de vaart vervoerd?

In de Smoel werd mergel gedaan en hiervan werd steen gemaakt dit werd door mensenhanden geperst. Het persen was zeer zwaar werk. Dit alles werd in een bakje gedaan en hieruit had men dan

ongeveer 10 stenen. Dit moest heel goed plat gedrukt worden. Daarna werden de stenen op een wagonnetje gezet, waarna ze mooi in droogschuren gestapeld werden. Hier bleven deze dan zitten tot in de winter. Na de winter werden ze terug uit de droogschuren gehaald, waarna ze naar de oven gebracht werden. Deze was gemaakt in de vorm van een ovaal. Eerst werd er steen gezet, daarna was er een opening en vlak daarachter was het vuur. Aan de bovenkant was de oven afgedekt met zand. Hierop stonden precies kookpotten met een hoedje op. Dit hoedje werd eraf gedaan zo kon men beter zien of de steen geraakt werd. Hoe warm het in de oven was en of er nog genoeg kolen op waren. Dit werd door de stokers gedaan. Zij stookten de steen af. Door het feit dat dit altijd rond ging, moest dit nooit stoppen en volgde al deze handelingen elkaar goed op. Alhoewel de steen soms nog gloeiend heet was, moest deze er direct terug uitgehaald worden. Dit gebeurde met speciale kruiwagens, die dan op de dijk gezet werden en als er dan een boot langs kwam, werd er een hele vracht stenen meegenomen. De boten hadden een platvorm, want in de boten kon er geen steen gezet worden. In het begin werden de boten zelfs getrokken door mensenhanden. De mensen droegen dan echte garelen. Met de handen op de rug, zoals bij een schaatser, werden de boten verder getrokken. De overkant van de dijk moest altijd vrij blijven, deze deed immers dienst als trekdijk. Aan de dijk stond er toen een huisje, genaamd "De Koekoek". Hier kon men overnachten, want de mensen waren toen dagen onderweg. Alle verplaatsingen gebeurden toen immers te voet. In de Koekoek hadden ze enkel een strozak om op te slapen. Daarna konden ze verder gaan.

Heb je ooit geweten dat er grachten rondom de fabriek waren, en dat dan de stenen eerst op kleine scheepjes geladen werden, waarna de scheepjes dan tot aan het kanaal voeren, waarna ze

werden overgeladen op het schip?

Neen, de stenen werden altijd op een kruiwagen geladen en met dezelfde kruiwagen werden deze via een smalle loopplank op de boot gereden. Op een kruiwagen werden wel 70 à 80 tot 100 stenen geladen. Het was dus een hele kunst om over zo'n smalle loopplank van amper een boomstam dik tot op het schip te geraken. Het is dan ook meermaals gebeurd dat er iemand met kruiwagen en al in het water viel vooraleer hij het schip bereikte.

Zit er hier nu nog klei in de grond en hoe werd de klei hier vroeger ontgonnen?

Hier zit nu geen klei meer in de grond. Heel de streek is hier uitgekleid. Het bovenhalen van de klei gebeurde met een baggeraar met grijper en een ketting eraan. Deze schraapten telkens opnieuw in de kleilaag. De klei kwam dan naar omhoog en werd dan in de wagonnetjes gedaan. Als de cement klaar was, werd deze allemaal per schip naar Antwerpen en Luik vervoerd. Er werd heel veel cement vervoerd, want CBR had wel 52 schepen in gebruik. Er reed hier ook nog een treintje, maar dit werd enkel gebruikt om materiaal aan te voeren.

Op 5 jarige leeftijd ging Irma naar school. Er waren toen maar 2 kleuterklassen. Bij Zuster Zebia en Zuster Philomena. Nu gaan de kleuters al op 2,5 jarige leeftijd naar school. Toen wij onze Eerste Communie deden zaten wij bij Juf Clijmans.

De jongens werden strikt gescheiden gehouden van de meisjes. De lessen in de jongensschool eindigden 5 minuten vroeger dan in de meisjesschool, want men moest er zeker van zijn dat de jongens de meisjes toch maar niet zagen na schooltijd. In de lagere school moest er veel huiswerk gemaakt worden en het

duurde bijna een uur om van de Riststraat naar de school in Oosthoven te gaan. De lessen begonnen om 9 uur. Zoals dit vroeger gebeurde werd er onderscheid gemaakt tussen de kinderen die elke dag naar de kerk gingen en de kinderen die te veraf woonden. Van elk kind hing er een papier met een paternoster op in de klas en elke keer als je naar de mis was geweest, mocht je een bolletje van de paternoster kleuren. De paternoster van Irma is nooit gekleurd geweest, want zij hadden 's morgens immers geen tijd om naar de mis te gaan. Er werd op klompen naar school gegaan. Bijna helemaal door de velden want er was immers geen echte weg, deze werd helemaal vernield door de paarden met hun karren die van de steenfabriek kwamen. Later kregen zij wel een autoped en dit ging natuurlijk al een stuk sneller.

Onderweg naar school en op school werden er natuurlijk ook spelletjes gedaan. Er werd veel met de knikkers gespeeld, touwtje springen, hinkelen... De knikkers werden gebakken van rode klei. Deze werden verkocht bij Emiel Loots aan de kerk in Oosthoven. Omdat deze waarschijnlijk met de hand vervaardigd werden waren ze bijna allemaal verschillend van vorm. Tijdens het spel werden de knikkers in een putje geknikkerd. Waarna de volgende speler deze er weer uit moest knikkeren. Omdat de meisjes en de jongens elkaar tijdens de schooluren nooit mochten zien, werd er na schooltijd wel eens gevochten tussen de jongens en de meisjes. Irma heeft zich hierbij altijd goed kunnen verdedigen.

Thuis moest er echter bijna altijd gewerkt worden: hout kappen voor in de Leuvense stoof, mutserd binden enz. Er moest natuurlijk altijd wel eerst voor gezorgd worden dat het huiswerk af was en dat dit netjes geschreven was, anders moest dit opnieuw gedaan worden van moeder. Alleen in de zomer mocht er wel eens gespeeld worden. Wij hadden ook een pop zonder benen.

Hiervoor werd dan kleding gemaakt. De meisjes leerden ook breien en haken, zodat ze als volwassene klaar zouden zijn om te trouwen en om voor het huishouden te zorgen.

Om op 12 jarige leeftijd hun Plechtige Communie te mogen doen moesten de kinderen al vanaf hun 10 jaar catechismus volgen bij pastoor Gorris. Dit gebeurde klassikaal. Irma deed op 6 mei 1945 haar Plechtige Communie. Toen was het groot feest. 's Middags mochten Peter en Meter komen eten. Er werd een rozijnenboterham met een stukje kaas gegeten. Dit was voor die tijd al heel wat.

In die tijd werd er maar tot 14 jaar naar school gegaan. Op 24 juli 1947 is Irma op een atelier gaan werken bij Keuppens-Leysen, want op een fabriek gaan werken vonden haar ouders toch maar niets. Toen moest er nog van maandag tot vrijdagavond gewerkt worden. Toen ze ging werken kreeg ze haar eerste fiets, dit was er nog een zonder banden, een fietsband kostte toen immers zeer veel. Dit maakte natuurlijk zeer veel lawaai. Bij Keuppens-Leysen verdiende ze toen 98 Fr. per week. Er werd gewerkt van 07.30 uur tot 12 en van 14.00 tot 18.00 uur. Omdat het te ver was om tijdens de middag naar huis te gaan, gingen ze maar naar Het Stadspark om de tijd te doden. In de Gasthuisstraat waren er toen nog bijna geen winkels.

Toen we aan Irma vroegen of ze zich nog iets van de oorlogsjaren herinnert, vertelde ze dat er lesgegeven werd in een café en ondertussen marcheerden de Duitse soldaten over straat. Aan het huidige café Safir lag er een stenen bruggetje en hieronder schuilden de Duitse soldaten. Bij een luchtaanval mochten de mensen die de Kuiltesstraat in vluchtten schuilen in de kelder bij Jan Luyten. Op de plaats waar Irma nu woont lagen er Engelse

soldaten en aan de overkant van het kanaal lagen er Duitse soldaten. Er werd natuurlijk heel veel heen en weer geschoten en toen is het gezin van Ginneken natuurlijk moeten vluchten naar Oosthoven. Zij hebben een hele tijd geschuild in de kelder bij slager Peeters aan de kerk in Oosthoven. Hier mochten de gevluchte mensen in "spekkuipen" slapen. Deze kuipen dienden om het spek in de pekel te leggen. Tijdens dat heen en weer schieten zijn er natuurlijk wel heel wat ruiten gesneuveld. Waarschijnlijk zullen hier wel een aantal soldaten gesneuveld zijn, maar geen burgers. In Schuurhoven zijn wel een aantal vliegtuigen gevallen.

Wat werd er zoal gegeten tijdens de oorlog? Zij hadden het geluk dat ze een hof hadden, want eigenlijk was er niet zoveel te eten. Zij kweekten hun eigen groenten en aardappelen. De boeren hadden wel heel veel rogge staan, maar dit verkochten zij natuurlijk tegen woekerprijzen, soms zelfs tot 150 Fr. per kilo. De ouders van Irma hadden zelf een oven staan, zodat zij zelf brood konden bakken. Het brood werd gebakken in een oven warm gestookt met mutserd. Als de oven dan wit zag was hij klaar om het brood te bakken. Het bruine brood leek wel op een platte vijg, maar niemand morde want ze hadden immers eten. Er werd ook haring gegeten. Voor vijf personen werden er drie haringen gekocht. Vader kreeg natuurlijk een hele haring en de rest werd gedeeld door moeder en de drie kinderen. Een ei werd in 2 verdeeld. Het voordeel was wel dat de mensen geen last hadden van een te hoge bloeddruk of een te hoog cholesterolgehalte

Elektriciteit bestond er toen nog niet, zodat er verlicht werd met een petroleumlamp. Trouwens tijdens de oorlog was de avondklok ingesteld en moest alle verlichting op een bepaald

uur gedoofd worden. Een radio hadden wij toen ook nog niet, deze hebben wij pas na de oorlog gekocht, dat was in die tijd een hele belevenis. Aan de kaaimuur lag het hier vol schepen, deze werden gekelderd door Duitse soldaten. Aan brug 2 in Turnhout is de dijk ooit doorgebroken, daardoor liep toen heel de Heizijde onder water.

Tijdens de oorlog is mijn moeder ook gaan werken in "De Watering". Dit noemden de mensen voor de Duitse bezetter werken. Hier werden allerlei groenten en conserven bestemd voor Winterhulp gekweekt. Als kind ging Irma hier kleine aardappelen oprapen. Dit gebeurde in de Gelegstraat. Al wat in "De Watering" vervoerd moest worden gebeurde met paard en kar.

Irma heeft vroeger ook regelmatig boter gesmokkeld en op een keer vroeg de douane haar of ze iets aan te geven had. Irma zei natuurlijk dat dit niet zo was, maar terwijl liep de boter al langs haar benen op de grond. De boter werd echter enkel gebruikt voor eigen consumptie. In Nederland was boter immers de helft goedkoper dan in België. Er werd ook wel eens tabak en jenever gesmokkeld.

Hoe verliep vroeger een geboorte?

Dit was toen een hele gebeurtenis, ook al wisten wij als kind maar half wat er gebeurde. Als moeder moest bevallen kwam Clara, de vroedvrouw. De man van Clara werkte ook op het steenfabriek. Omdat er hier geen elektriciteit was en geen telefoon, het was hier immers bijna rimboe, enkel de bomen ontbraken en een auto bestond er toen nog niet, moest vader Clara te voet naar de Grimstedestraat gaan halen. Vader moest

dan op het werk vrij nemen, zodat hij Clara kon gaan halen. Bij aangifte van het kind werd er wel eens een glas gedronken, maar een echt doopfeest bestond er niet. De mensen konden dit niet betalen. Er werd te voet naar de kerk in het Goddelijk Kind gegaan.

Een huwelijksfeest verliep waarschijnlijk ook helemaal anders dan nu?

Op 21 jarige leeftijd trouwde Irma met Louis De Boel. Ze leerden elkaar kennen op het voetbalveld van SK Oosthoven. Ze is trouwens een hevige supporter van Anderlecht en ze ging ook regelmatig naar KFC Turnhout kijken.

Als er nu een jong koppeltje trouwt hebben zij meestal al een hele uitzet. Toen wij trouwden waren we al blij dat we een paar kledingstukken en een stoel om op te zitten hadden. Op het huwelijksfeest werden enkel de Peter en de Meter, de ouders, de getuigen en de broers en zussen uitgenodigd. Tijdens het feestmaal werden er koffiekoeken gegeten en werd er al eens een jeneverke gedronken. Een vrijgezellenavond bestond er toen nog niet. Er werd ook wat gedanst terwijl haar vader op de harmonica speelde.

Wat gebeurde er als er iemand overleed?

Als er iemand op sterven lag en hij moest de laatste sacramenten toegediend krijgen, dan werd de pastoor te voet gehaald. Een misdienaar vergezelde hem meestal, deze droeg dan een lantaarn en de pastoor had enkele hosties en de heilige olie bij. Als deze zwaar zieke dan overleed werd deze thuis opgebaard tot op de dag van de begrafenis. De kist werd dan met paard en kar tot aan de kerk gebracht. Een koffie werd er toen nog niet gehouden en

bidprentjes werden er toen dikwijls ook nog niet gemaakt. Iedereen moest op zijn knieën gaan zitten en bidden tot de pastoor terug naar buiten kwam en aan de voorkant van het huis van de overledene werd er dikwijls een kruisbeeld gezet als teken van rouw. Aan het kapelletje hier in de buurt werd er ook dagen na elkaar gebeden. Door de familie werd er minstens 6 weken rouwkleiding gedragen.

Wat werd er op kerkelijke feestdagen gedaan?

Met pasen konden de kinderen ook al wel eens een paasei rapen, een paasei met suikerbolletjes of ze kregen ook al wel eens een appelsien. Als ze met Sinterklaas een kleurboek kregen met 6 kleurpotloden voelden ze zich de koning te rijk en als ze dan al eens een mannetje van speculaas kregen moest dit wel gedeeld worden.

Eén van de grote problemen waar onze huidige maatschappij mee te kampen heeft is de afvalverwerking, bestond dit probleem dan vroeger niet?

Afval sorteren bestond vroeger niet. Het huisvuil werd zelfs niet opgehaald. Iedereen op het platteland had een mesthoop in zijn tuin. Als men bijvoorbeeld 250 g rijst ging kopen zat dit niet verpakt in een doosje. Alles werd verkocht in bulk en meestal werd er aan de klanten gevraagd om de papieren zak bij de volgende aankoop mee terug te brengen. Een brood en groenten werden ook niet verpakt. De meeste groenten hadden wij toch in onze tuin en de overschot werd ingemaakt. Het teveel aan papier, werd gebruikt voor het aanmaken van de Leuvense stoof of werd opgestookt en reclamebladen en tijdschriften bestonden toen nog bijna niet. Nu hebben de meeste mensen centrale

verwarming. Vroeger werd er wel veel meer aan sluikestorten gedaan. Alles is nu apart verpakt. Nootmuskaat was in de vorm van bolletjes. Deze werden dan geraspt.

De melkboer kwam met de bakfiets aan de deur. In de winter werd de bakfiets tot aan de huizen getrokken of werd er tot bij de melkboer gegaan. Nu laten de mensen veel meer zwerfvuil achter. Ze hielden ook veel meer rekening met elkaar.

Haar vader heeft altijd op het cementfabriek gewerkt. Als bengel moest hij materiaal aanbrengen. Daarna werkte hij in de oven waar de cement gemaakt werd. Eerst werd de klei gemengd daarna werd er mergel ingedaan. Dit alles moest dan gedroogd en gemalen worden. Er moest 16 uur per dag gewerkt worden zelfs op zondag. Er waren ook onderhoudsmensen en een smid. Op de CBR hebben hier ooit 400 mensen gewerkt. Daarna is vader onderhoudsman geworden op het steenfabriek. Er moest ook veel hout gekapt worden en er moesten al eens houten gebinten hersteld worden.

Vader kon ook heel goed stelen maken voor borstels en schoppen. Gedurende een bepaalde periode van het jaar ging haar vader stelen kappen van els en wurft (poesjeshout). Hij was hierin een echte specialist. Nadat hij de schors er met een speciaal mes had afgeschraapt, moest dit hout 1 tot 2 jaar drogen. In dit hout kwam nooit houtworm. Daarna werden de stelen nog eens helemaal afgeschraapt en afgeschuurd. Als dit klaar was werd er nog een handgreep (kruk) aan bevestigd. Vader maakte ook stelen voor bijlen en hamers.

Roger Haeseldonckx
Rudy Cornelis

De zon deed mee aan de processie.

Kijk, de zon doet vandaag mee aan de processie!

Zo begroet de pastoor zijn koster Zondagmorgen voor de vroegmis. Blinkend nat staan daar de laurierbosjes weerskanten van het kerkpad, met op hun zwartgroene blaren in diamanten droppels de belofte van een feestelijke zomerdag.

Heel eventjes maar heeft Koster-Jan naar de lucht gekeken.

“Ons processie heeft altijd goed weer, meneer.”

‘t Is meneer pastoor zijn eerste processie. Hij is nog maar kort op de parochie. Aan hem is Koster-Jan bezig met zijn zesde pastoor te verslijten, zat reeds van zijn vijftiende jaar op het orgel en is nu een heel stuk over de zeventig. Nogal humeurig van aard, vooral ‘s morgens voor de koffie en zijn eerste pijp. En hij heeft het aan zijn hart, pleegt hij te zeggen, die Koster-Jan. Ge moet hem door de kerk zien “schieten”, van voor naar achter en dan die steile en donkere trap op naar het hoogzaal toe. Op een roef zit hij daar achter zijn orgel en galmt zijn forse baryton over de koppen van de mensen: “Gaudea-a-mus!...” En dat zou het aan zijn hart hebben!

Die processie... Er steken al vlaggen uit hier en daar. Even komt er een zorgenrimpel in pastoors voorhoofd.

“Die mantel van Ons Lievrouwke, koster, is het daarmee in orde gekomen?”

“Zijt gerust, meneer. Hier is er nog nooit iets niet in orde geweest.”

Dat zoiets gebeuren moest, op de laatste dag dan nog. Koster-Jan stond op het dubbel leerken, bezig de gouden kroon recht te zetten op het levensgrote Lievenvrouwebeeld, lijk het daar gereed stond om op de schouders gedragen te worden. Gleden me daar die twee helften van het leerken plots uiteen, plat op de grond, en Koster-Jan er met zijn buik bovenop. Gelukkig hadden ze

niets gebroken, noch aan het leerken nog aan Koster-Jan. Alleen het spantouw door geknapt, het hing ook al zo lang te rafelen. Maar Koster-Jan meende bij zijn val iets gehoord te hebben.. Rrrrrt... zo. En even leek het hem of Ons Lievrouwke ook naar de grond ging. Ja, en toen zag hij : die hemelsblauwe, fluwelen mantel, nieuw van 't vorig jaar en een geschenk van de Boerinnenbond, rats doorgescheurd van boven naar onder.

* * *

De pastoor in de sacristij had de slag gehoord en kwam toegelopen, wit van 't verschieten. Hij zag het seffens, die mantel...

“Koster, wat gaan we nu...”

“Zwijgen, meneer, aan niemand iets van zeggen.”

Ze moesten het eens weten, die van de Boerinnenbond! En Trees van Sus-Boeren, de voorzitter! Lijk die er een teut heeft aan staan, dat weet meneer pastoor nog niet half.

“Daarmee is 't gebeurd”, zei Koster-Jan nog, wijzend op een nagel die uit een zijlat van het leerken stak. En dan stelde hij het leerken weer op, knoopte het spantouw aaneen en begon kalm die mantel van het beeld te doen. Hij plooidde hem netjes over zijn arm en ging er mee weg.

“Maar, koster, hoe...”

“Zult ge morgen wel zien, meneer.”

Moet zo'n nieuwe pastoor nu ook dadelijk alles weten?

Zo, dat is gisteren voorgevallen en nu is de pastoor erg bezorgd om die mantel. Hij ziet het echter al zo gauw ze in de kerk komen : Ons Lievrouwke staat daar kant en klaar, met haar schone mantel weer.

Ze gaan hem van dichtbij bekijken.

“Daar was 't”, wijst Koster-Jan. “Maar die er niets van weten,

zien het niet. En Trees van Sus-Boeren zal het nooit weten ook.”

“En wie heeft dat zo goed gekund, koster?”

“O, die daar...”

En hij gebaart met een knik van zijn hoofd naar een van de drie Zusterkens, die bezig zijn het altaar in de bloemen te zetten.

“Die daar” is Zuster Bonaventura, de oudste van de drie en al bijna zo lang op de parochie als Koster-Jan. Bijna het hele dorp heeft bij haar in de bewaarschool gezeten.

De pastoor er naartoe.

“Zuster, bedankt voor die mantel, hoor.

“Ik begrijp niet...”

“Alleen maar wat later gaan slapen, meneer pastoor.”

En Zuster Bonaventura haast zich weeral naar de andere kant.

* * *

Het altaar en het ganse koor is één weelde van witte dahlia's en gladiolen, en roze, rode en paarse margrietten. Gisteren, na de zaterdagavondbiecht was daar nog niets van te merken.

In de sacristij plooit Koster-Jan het misgewaad open.

“Moeten we die Zusterkens niet hebben koster...”

“Tegen wie zegt ge 't, meneer!”

Zo die kazuifel nog...

“Maar, meneer, ge moet er mee over de baan kunnen. Ze mogen dan al zusters zijn, 't blijft altijd vrouwvolk! En ge doet best dat maar stillekens baas te laten.”

Die albe mag hoognodig eens gewassen worden. Weeral iets voor de Nonnekens. Voor de processie is er een uit pure kant. Daar hebben Zuster Florentina, nu niet meer in leven, samen vijf jaar aan gewerkt.

“Ja, meneer, gewoon maar baas laten. Dat heb ik geleerd van die enen, die ik zelf heb thuis.”

Intussen staan de Zusters bij de communiebank, te speuren alle drie naar iets dat ze mogelijk vergeten hebben.

Ze horen iemand de kerk binnen komen. Sliep-slep... sliep-slep... Mieke van Truljannes met haar kapmantel, allebei tot op de draad versleten. Maar ze heeft nog goede ogen, dat Mieke, en een mond die niet zwijgen kan, als ze maar ergens op haar gemak bij een kommeken koffie zit.

“Kom”, fluistert Zuster Bonaventura, “ze hoeven ons hier niet te zien, we doen ‘t alleen voor Onze Lieve Heer.”

En eer Mieke ginder goed en wel binnen is, zitten ze op hun gewone plaats in de kerk. Vandaag kunnen ze alleen maar de vroegmis horen. Voor hij naar het hoogzaal «schiet», komt Koster-Jan nog even langs.

“We zijn ver door de hostiën, Zuster, bakken deze week.”

Na de mis rap koffie drinken en dan naar het grootste klaslokaal, een echt magazijn nu van kleedjes, kroontjes, koninginnenmantels, engelenvleugels, gouden en zilveren bloemenkransen en al wat er verder nog mee moet in de processie. En lang voor de tijd komen ze al aantateren, de grote en de kleine meisjes, en ook enkele van de braafste jongens. Die jongens, ge kunt ze geen minuut alleen laten! Zo’n meisje kleedt ge aan, ge zet het daar ergens neer en het blijft daar staan. Maar hoor dat lawaai maar eens op de speelplaats! Daar zijn ze aan ‘t voetballen, zo in hun bruine paterkenspij, met een confituurbusken van uit de vuilnisbak. Zuster Fidelia schiet naar buiten, net op tijd om te zien hoe zo’n paterken, dat keeper speelt, met een acrobatische duik de «bal» uit zijn doel houdt. Zuster Fidelia krijgt hem te pakken, neemt hem dat busken af en geeft hem wat men heet een klappeken. Zo daar kunnen ze ‘t weer even meestellen.

Zuster Monica, een jong ding nog, kleedt de kleine engeltjes aan. Terwijl ze zo doende is kijkt ze almaardoor naar haar handen.

Al drie keren gewassen vandaag, met groen zeep en Javel en nog zo bruin en vies aan de vingertoppen. Maar die kandelaars, vier aan elke kant van het tabernakel, blinken als goud.

Zuster Bonaventura is intussen het brein dat alles regelt. Ze kent al die kinderen bij voor- en achternaam en weet heel precies wat elk van hen te verbeelden heeft. Zo komt het alles fijn in orde en ruim op tijd.

En na de hoogmis gaat de processie langs de zonovergoten, met bloemen bestrooide ommegang. Die schone processie, schoner weeral dan ‘t vorig jaar. Er is een nieuw groepken bij van leuke boerinetjes, met een boerenlievrouwken er midden in. De Zusters hebben die kleedjes genaaid. Kostelijk om zien, ge zoudt zeggen waar halen ze ‘t! En nergens loopt er iets verkeerd. Zuster Bonaventura is overal. Ze ziet er rood van. Die zon meent het wel wat te goed vandaag.

Als de processie weer binnen is en de zegen met het Allerheiligste gegeven, reppen Zuster Fidelia en Zuster Monica zich naar de school om de kinderen weer uit te kleden. Zuster Bonaventura blijft nog even. In de kerk is het zo wonderrustig nu. Zuster Bonaventura zal een tientje bidden omdat het met de processie zo goed is afgelopen. Bij het vierde Weesgegroetje al vallen haar ogen toe.

Zo zit Zuster Bonaventura daar, gans alleen nu met Onze Lieve Heer. Ze weet er niet van, maar de Hemel komt haar danken met een warme zonnestraal die door het hoge glasraam valt en rode en blauwe plekskens koesterend op haar witte kap en biddende handen legt.

Leo Op de Beeck.

Beleef het boeiende Brabantse verleden op de

Drie Historische Dagen

Voor het eerst in de 200-jarige geschiedenis van Noord-Brabant

Een compleet overzicht van instellingen en activiteiten op het gebied van de Brabantse cultuurgeschiedenis

4 - 5 - 6 oktober 1996

**Provinciehuis
's-Hertogenbosch**

Toegang gratis

Drie Historische dagen in het Provinciehuis te 's-Hertogenbosch

Hoe wordt het verleden bewaard in de Brabantse archieven, bibliotheken en musea? Welke bodemschatten haalt een archeoloog allemaal uit de grond? Hoe kun je zelf bezig zijn met de geschiedenis van je eigen familie, plaats of streek? Wat komt er zoal kijken bij de restauratie van een historisch gebouw? Het antwoord op deze en vele andere vragen is te vinden tijdens de **Drie Historische Dagen** op 4, 5 en 6 oktober 1996 in het Provinciehuis te 's-Hertogenbosch.

In de provincie Noord-Brabant bestaat sinds jaar en dag een grote belangstelling voor de eigen cultuur en het eigen verleden. Op dit gebied is een groot aantal archieven, bibliotheken, musea en monumentenorganisaties actief, evenals instellingen op het gebied van geschiedbeoefening, heemkunde, archeologie en genealogie. Dit jaar zullen deze organisaties en instellingen voor het eerst in de tweehonderdjarige geschiedenis van Noord-Brabant gezamenlijk een overzicht bieden van de rijke veelvormigheid van de Brabantse cultuurgeschiedenis. Zij doen dat tijdens de **Drie Historische Dagen**. Deze grootschalige en gratis toegankelijke publieksmanifestatie vindt plaats op 4, 5 en 6 oktober in het Provinciehuis Noord-Brabant, Brabantlaan 1 te 's Hertogenbosch.

Een unieke mogelijkheid

Tijdens de Drie Historische Dagen krijgt de bezoeker een compleet beeld van wat de Brabantse cultuurhistorie allemaal omvat. Tevens kan hij zich informeren over de activiteiten van tal van organisaties en de wijze waarop hij daar zelf actief aan kan (gaan) deelnemen.

Dat alles dank zij een aansprekende presentatie gedurende drie volle dagen, met tentoonstellingen, optredens, lezingen, audio-visuele programma's, voorstellingen en activiteiten waar niet alleen volwassenen maar ook kinderen zelf aan kunnen meedoen. Voor wie belangstelling heeft voor de veelvormige historie van Noord-Brabant vormen de **Drie Historische Dagen** een unieke mogelijkheid om zich te oriënteren.

Veelvormig verleden

Zo zullen bijvoorbeeld de Brabantse archieven de bezoekers de mogelijkheid bieden om in een 'studiezaal' documenten en digitale bestanden te raadplegen. Vitrines met de mooiste of meest bijzondere archiefstukken uit Brabant, een demonstratie archiefrestauratie en videopresentaties laten zien dat een archief meer is dan een bewaarplaats voor oud-papier.

Bibliotheken zijn via verschillende geautomatiseerde catalogi raadpleegbaar. Oude drukken en kaarten en bijzondere boeken uit de Brabant-Collectie van de Katholieke Universiteit Brabant laten zien dat al veel over het verleden te boek is gesteld. Steeds vaker vinden we in bibliotheken ook beeldmateriaal: prenten en foto's, maar ook oude films over Brabant. Deze zullen tijdens de **Drie Historische Dagen** in doorlopende voorstellingen worden vertoond. Het onderdeel archeologie omvat veel meer dan oudheidkundige bodemvondsten. Ook de voorspelling van vindplaatsen, het veldwerk, de restauratie en de onderwater-archeologie maken deel uit van het hedendaagse bodemonderzoek. Bezoekers zullen zelf vondsten uit kunnen zeven, terwijl kinderen in een archeologische zandbak opgravingen kunnen doen.

Allerlei museale voorwerpen vormen tezamen een staalkaart van wat de Brabantse musea de bezoeker te bieden hebben. Even verderop, bij het thema monumentenzorg, kan men onder meer een aantal ambachtelijke restaurateurs aan het werk zien.

Met muziek, dans en toneel, met audio-visuele presentaties en tentoonstellingspanelen rond het thema 'feestcultuur' wordt het onderdeel heemkunde en volkskunde in beeld gebracht.

Tot slot leggen deskundigen op het gebied van de genealogie de bezoeker uit hoe men onderzoek kan doen naar de eigen voorouders.

Nog veel meer

Naast de presentatie van de cultuur historische thema's zullen allerlei activiteiten in het Provinciehuis plaatsvinden. De bezoeker moet niet verbaasd zijn als hij plots oog in oog staat met een Romeinse soldaat of een middeleeuwse bedelaar. Hij kan zijn portret laten knippen op de manier van 200 jaar geleden en genieten van oude of Brabantse muziek, van middeleeuwse kluchten en historische films.

Tijdens de **Drie Historische Dagen** worden tientallen lezingen verzorgd en de boekenliefhebbers komen aan hun trekken in het 'Boecken Magasijn' waar honderden boeken over de Brabantse geschiedenis te koop zijn. In ieder geval zal er tijdens de **Drie Historische Dagen** voor elk wat wils te zien, te horen en te doen zijn, zowel voor jong als voor oud.

Praktisch

Per auto is het provinciehuis bereikbaar via Rijksweg A2, afslag 's Hertogenbosch-Zuid, eerste afslag rechts. Er is parkeermogelijkheid. Met het openbaar vervoer via NS-Station 's Hertogenbosch, Buslijn 61, halte Provinciehuis. Deze Cultuurhistorische manifestatie is dagelijks geopend van 10.00 - 17.00 uur.

Stichting Drie Historische Dagen
Rudy Cornelis

Op uitstap én Opendeur!

"*Corsendonca*" hecht traditiegetrouw veel belang aan de goede relaties met de ons omringende heemkundekringen. Deze vriendenbezoeken zijn ondertussen reeds traditioneel geworden. En ook in 1996 geven we hieraan een verlengstuk. Op **zaterdag 28 september** gaan we op bezoek bij onze Arendonkse collega's van "*Als Ice Can*". Om **14 u** verzamelen we aan het gemeentehuis van Oud-Turnhout en rijden dan samen verder door naar de grensgemeente. We bezoeken er het typische heemmuseum en daarna volgt er nog een gemoedelijke babbel. Het bezoek is natuurlijk gratis, maar we verzoeken de deelnemers wel om **voor 25 september** telefonisch contact op te nemen met Jan Sels (45.18.12) of met Wim van Hout (41.65.72). De mensen van "*Als Ice Can*" weten graag vooraf met hoeveel personen we langskomen.

En reeds een dag later, op **zondag 29 september** werkt "*Corsendonca*" mee aan het initiatief van vakantiegenoegens, nl. de **opendeurdag in de Sint-Bavokerk**. Van 10 u tot 18 u worden de verschillende waardevolle bezittingen en kunstwerken van deze middeleeuwse kerk tentoongesteld. Wel wordt er respect verwacht van de bezoekers voor de eucharistievieringen. Ook een bezoekje hieraan zal zeker de moeite lonen, want daarna verdwijnen de kunstschaten weer voor een hele poos in de brandkast!

Alvast veel plezier!

Wim van Hout

INHOUD

Voorwoord	Blz. 1
Ontmoetingsdag voor Familiegesciedenis	Blz. 2
De Gemeenteraad 100 jaar geleden	Blz. 3
Het Dorpsplein	Blz. 5
Genealogische dag in Noord-Brabant	Blz. 20
Ten huize van... Irma Van Ginneken	Blz. 22
De zon deed mee aan de processie	Blz. 33
Drie historische dagen te 's- Hertogenbosch	Blz. 39
Op uitstap en opendeur	Blz. 42

CORSENDONCA

Corsendonca

Corsendonca is het ledentijdschrift van de Oud-Turnhoutse Heemkundekring "Corsendonca". Het verschijnt viermaal per jaar en is geregistreerd onder het nummer ISSN 0779-5785.

Losse nummers zijn verkrijgbaar voor de prijs van 100 fr.

Redactie en lay-out : Van Mierlo Roger
Draaiboom 4

2360 Oud-Turnhout tel.45.06.24

Elk artikel of verhaal handelend over ons dorp, zowel van vroeger als nu, en dat geschikt is voor ons tijdschrift, is steeds welkom op boven vernoemd redactieadres.

Lidmaatschap

Het lidgeld bedraagt 250 fr per jaar. Men kan steeds lid worden door storting van dit bedrag op rekening **001-1085134-71 t.n.v. Heemkundekring Corsendonca**. U ontvangt dan niet alleen het ledentijdschrift, maar u krijgt ook steeds een flinke korting bij een nieuwe publicatie.

Museum

Het heemmuseum van Corsendonca is geopend op de eerste zondag van de maand en dit van april tot en met oktober telkens van 14 tot 17 uur. Het museum is gevestigd in het gemeentehuis van Oud-Turnhout. De toegang is gratis.

Fotoarchief

De heemkundekring Corsendonca is reeds geruime tijd bezig met het aanleggen van een fotoarchief. Om dit archief aan te vullen zijn we steeds op zoek naar nieuwmateriaal. Alle fotomateriaal met betrekking tot onze gemeente is steeds welkom (kerkelijk, cultureel, vereniging enz.) U ontvangt steeds, nadat corsendonca een dubrikaat heeft laten maken, uw foto's in ongeschonden staat terug. Geef ons een seintje, of contacteer:

Sels Jan

Draaiboom 98

Oud-Turnhout tel. 45.18.12

ASLK - SPAREN

REEDS JAREN HET MEEST ERVAREN

UW BANK EN VERZEKERINGSTEAM

Agentschap Arendonk

De Valken 8

2370 Arendonk

Tel. 014/67.76.96

Agentschap Oud-Turnhout

Steenweg op Turnhout 7

2360 Oud-Turnhout

Tel. 014/45.01.21